

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.5.2.38>

SPECYFIKA REGULACJI PRAWNYCH SEKTORA TURYSTYKI MEDYCZNEJ W KRAJACH AZJATYCKICH

Sysoienko Iryna Volodymyrivna (córka Volodymyra)

studentka Katedry Prawa Gospodarczego Państwowej Wyższej Instytucji Edukacyjnej

„Użhorodzki Uniwersytet Narodowy”

ORCID ID: 0000-0002-6588-034X

Adnotacja. Artykuł bada specyfikę doświadczeń krajów azjatyckich w dziedzinie turystyki medycznej. Stwierdzono zmianę trendów w turystyce medycznej, a mianowicie fakt, że w przeszłości turyści medyczni podróżowali na zachód, do bardziej rozwiniętych i zaawansowanych państw, dążąc do jakości leczenia. Dziś pacjenci z krajów Europy i Ameryki podróżują do krajów, które dopiero się rozwijają, szukając niezawodnej, ale tańszej medycyny i wysokich technologii leczniczych.

Stwierdzono, że to właśnie z takich krajów jak Tajlandia i Malezja zaczęła się właściwie azjatycka turystyka medyczna, która dziś jest niezwykle popularna na świecie. Badane są doświadczenia dwóch ostatnich państw i stosowane są statystyki, które pokazują poziom istotności finansowej dla ich budżetów aktywnej turystyki medycznej.

Analizowane są praktyki Indii w tej dziedzinie, wśród których najbardziej użytecznych cech są odnotowywane, w szczególności, owocna współpraca sektora publicznego i prywatnego oraz dostępność specjalnych uproszczonych wiz dla turystów medycznych. Wśród najbardziej udanych w badanych stosunkach prawnych słusznie nazywa się Singapur, którego główną wadą turystyki medycznej są wysokie ceny usług medycznych w porównaniu z innymi krajami Azji.

Stwierdzono korzyści dla Ukrainy w zakresie zdolności krajów azjatyckich do rozwijania i korzystania z turystyki medycznej.

Słowa kluczowe: turystyka medyczna, turysta medyczny, Azja, Ukraina, ochrona zdrowia, regulacje państwowe.

PECULIARITIES OF LEGAL REGULATION OF MEDICAL TOURISM IN ASIAN COUNTRIES

Sysoenko Irina Vladimirovna

Applicant of the Department of Economic Law of Uzhhorod National University

ORCID ID: 0000-0002-6588-034X

Abstract. The article examines the features of the experience of Asian countries in the field of medical tourism. The change of tendencies in the field of medical tourism is stated, namely the fact that in the past medical tourists traveled to the west, to more developed and advanced countries, seeking the quality of treatment. Today, patients from Europe and America are traveling to developing countries in search of reliable but cheaper medicine and high-tech technologies.

It is stated that Asian medical tourism, which is extremely popular in the world today, started from such countries as Thailand and Malaysia. The experience of the last two countries is studied and statistical data are used, which show the level of financial significance for their active medical tourism budgets.

The practice of India in this field is analyzed, among the most useful features of which are noted, in particular, fruitful cooperation between the public and private sectors, as well as the availability of special simplified visas for medical tourists. Among the most successful in the study of legal relations is rightly called Singapore, the main disadvantage of medical tourism which is called high prices for medical services, compared to other Asian countries.

It is concluded that the ability of Asian countries to develop and use medical tourism is useful for Ukraine.

Key words: medical tourism, medical tourist, Asia, Ukraine, health care, state regulation.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В АЗІАТСЬКИХ КРАЇНАХ

Сисоєнко Ірина Володимирівна

Здобувач кафедри господарського права ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ORCID ID: 0000-0002-6588-034X

Анотація. В статті вивчаються особливості досвіду азійських країн у сфері медичного туризму. Констатовано зміну тенденцій в сфері медичного туризму, а саме факт, що в минулому медичні туристи подорожували на захід, до більш розвинених та передових держав, прагнучи якості лікування. Сьогодні ж пацієнти з країн Європи та Америки мандрують в країни, які лише розвиваються, шукаючи надійної, але дешевшої медицини та високих лікувальних технологій.

Констатовано факт, що саме з таких країн як Тайланд та Малайзія і почався, власне азійський медичний туризм, який сьогодні є надзвичайно популярним у світі. Вивчається досвід останніх двох держав та застосовуються статистичні дані, які показують рівень фінансової значимості для їх бюджетів активного медичного туризму.

Аналізується практика Індії в даній сфері, серед найкорисніших рис якої відзначається, зокрема плідна співпраця державного та приватного секторів, а також наявність віз спеціального спрощеного зразку саме для медичних туристів. Серед найуспішніших в досліджуваних правовідносинах по праву називається Сінгапур, основним недоліком медичного туризму якого називаються високі ціни на медичні послуги, порівняно з іншими країнами Азії.

Зроблено висновок про користь для України вміння азіатських країн розвивати та користуватись медичним туризмом.

Ключові слова: медичний туризм, медичний турист, Азія, Україна, охорона здоров'я, державне регулювання.

Постановка проблеми. Сучасна популярність медичного туризму в світі, користь даного інституту для національних економік та розвитку і сфери охорони здоров'я, і туризму, навіть попри деякі етико-правові заперечення та дискусії, є беззаперечною.

В останні десятиріччя, естафету першості від передових країн з розвиненими медициною, туризмом та економікою, перехопили країни, які перебувають на середніх щаблях свого процвітання, політичного, соціального та науково-економічного розвитку. Право називатися лідерами в такому ракурсі однозначно заслуговують азіатські країни, з яких, поміж іншого, і почався розвиток медичного туризму «нового покоління» під час Великої економічної кризи Азії, яка мала місце в 90-х роках 20 століття.

В сучасному 21-му сторіччі, Україна визнається перспективною державою для розвитку медичного туризму, оздоровчого та лікувально-рекреаційного туризму. Однак, вітчизняне правове поле та державна політика залишаються байдужими до такої потенційно важливої та прибуткової сфери правовідносин. В силу цього, особливо важливим для України видається дослідження практики держав Азії у царині медичного туризму та його розвитку.

Мета статті. Метою даної наукової статті є детальне вивчення практики країн Азії в сфері розвитку та правового регулювання інституту медичного туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних авторів, проблематику розвитку медичного туризму в Україні вивчали такі вчені, як Діденко К., Баєва О., Мальська М., Рутинський М., Михайліченко Г.І., Гнедик Є. та інші. Однак, в даних роботах мало уваги приділялося саме досвіду зарубіжних країн у даній сфері, тим більше в комплексному та докладному форматі.

Виклад основного матеріалу. Загалом, світові тренди сучасного медичного туризму явно показують зміни векторів щодо географії медичного туризму. Якщо раніше пацієнти зі східних країн подорожували на захід, до більш розвинених та передових держав в пошуках якості лікування, то сьогодні люди з розвинених країн Європи та Америки подорожують в країни, які лише розвиваються, шукаючи якісної, але дешевшої медицини та високих лікувальних технологій.

Тому, серед сучасних лідерів медичного туризму в світі варто відзначити Мексику, Аргентину, Бразилію, Канаду, Ізраїль, Коста-Рику, Малайзію, Туреччину, Індію, Сінгапур, Корею, Тайланд.

В даному контексті варто згадати Азію, яка вже давно є лідером у сфері медичного туризму, де є багато сучасних лікарень, які іноземці часто відвідують. Медичний туризм є цінним економічним активом для азіатських країн, тому заклади хочуть переконатись, що їхні пацієнти отримують позитивний досвід. Країни вітають цих відвідувачів і створили атмосферу, в якій іноземцям легко адаптуватися. У більшості лікарень є міжнародні бюро, де пацієнти можуть обговорювати медичні питання англійською мовою і навіть отримувати допомогу в пошуку місцевого житла.

Станом на 2018 р. у Таїланді було понад 50 акредитованих закладів і лікарень. Тільки в Бангкоку є дев'ять таких місць. Так, до прикладу, в Індії уряд запровадив візи категорії «М», які видаються специфічно для туристів, що подорожують в цілях отримання медичної допомоги. Інші країни створюють спеціальні органи, метою яких є стимулювання розвитку медичного туризму в країні. Так, Міністерство охорони здоров'я Малайзії сформувало національний комітет, діяльність якого повністю спрямована на розвиток медичного туризму. Лікарні Малайзії, згідно з результатами досліджень Malaysia Healthcare Travel Council (МНТС), прийняли 641 000 іноземних пацієнтів у 2011 році, 728 800 у 2012 році, 881 000 у 2013 році, 882 000 у 2014 році, 859 000 у 2014 році (Багга, Вішной, Джейн, 2020).

Статистичні дані Малайзії щодо медичного туризму впливають із повідомленої кількості всіх іноземних пацієнтів, які пройшли лікування, схвалені медичними закладами Malaysia Healthcare Travel Council (МНТС). Ці цифри охоплюють усіх зареєстрованих пацієнтів із закордонним паспортом, які за замовчуванням також охоплюють експатріантів, мігрантів, бізнес-мандрівників та відпочиваючих, для яких охорона здоров'я не може бути основним мотивом перебування. Кількість медичних закладів Малайзії, затверджених Радою з питань охорони здоров'я, у Малайзії з роками зросла (наприклад, 35 у 2009 році, 49 у 2011, 63 у 2012, 72 у 2013 та 78 у 2014), що відіграє певну роль у збільшенні офіційних даних про іноземних пацієнтів. Малайзія входить до 10 найкращих туристичних напрямків у світі за версією Patients Beyond Borders (Рахман, 2019).

Серед пацієнтів, які звертаються за медичною допомогою до малайзійських лікарень, більшість складають індонезійці (до 2011 року індонезійці становили 57% усіх іноземних пацієнтів у Малайзії), а також туристи з Індії, Сінгапуру, Японії, Австралії, Європи, США та Близького Сходу (до 5% кожна з країн) (Рахман, 2019).

Державні органи Малайзії намагаються всілякими способами сприяти процвітанню медичного туризму в країні, що почало відбуватись ще вкінці 20-го століття під час азіатської фінансової кризи. Малайзійським

урядом медичному туризму було надано статус важливого інструменту диверсифікації економіки в галузі охорони здоров'я та туризму. Національний комітет сприяння медичному та оздоровчому туризму (NCPMHT) був утворений Міністерством охорони здоров'я у січні 1998 року. Після цього приватні лікарні (і деякі корпоративні державні лікарні, як-от Institut Jantung Negara) – зосереджені в основному в штатах Пенанг, Малакка, Селангор, Саравак і Джохор – працювали разом із урядами відповідних штатів і через них; асоціації приватних лікарень; а також міністерства охорони здоров'я, туризму, торгівлі та промисловості Малайзії для просування медичного туризму. У 2009 році Міністерство охорони здоров'я створило Малайзійську раду з медичних подорожей (МНТС), щоб замінити NCPMHT і служити основним агентством для просування та розвитку індустрії медичного туризму в країні, а також позиціонування Малайзії як центру охорони здоров'я в Південно-Східній Азії (Рахман, 2019).

У Південній Кореї медичний туризм розвивається стрімкими темпами, у Глобальному світовому рейтингу індустрії медичного туризму 2020 року, ця країна посідає чотирнадцяте місце. Високотехнологічне оснащення, високий рівень фахівців, жорстка система контролю якості медичних послуг, доброзичливе обслуговування та порівняно низькі ціни з Японією, США, Німеччиною та Ізраїлем роблять цю країну однією з найпривабливіших у галузі медичного туризму.

26 корейських клінік мають акредитацію JCI. Фінансування системи охорони здоров'я у Кореї покривається за рахунок коштів обов'язкового медичного страхування (ЗМС) та державних субсидій. У Кореї існує лише одна страхова організація – Національна медична страхова компанія (Санкар, 2019).

За рівнем оснащення та якістю надання медичних послуг корейські клініки у рейтингу світових лідерів знаходяться на сьомому місці. Персонал у клініках відрізняється високим рівнем підготовки та доброзичливістю, володіє декількома іноземними мовами – англійською, російською, іспанською, китайською, японською, монгольською та арабською, в інших випадках запрошуються перекладачі. У країні створено чудові умови перебування у стаціонарі для пацієнтів.

Високим попитом серед іноземних пацієнтів користуються послуги фахівців з лікування таких складних, що потребують передових медичних технологій захворювань, як рак, хвороби мозку, серця і судин. Особливих успіхів досягли корейські лікарі в галузі трансплантології. Корея утримує лідируючі позиції в лікуванні онкологічних захворювань – виживання при раку шлунка майже в 2 рази вище, ніж у Канаді та США, і більш ніж у 1,5 рази вище при раку печінки. Корея та Японія — це дві країни у світі, де з успіхом лікують запущені стадії раку, у цих країнах найвищі показники п'ятирічного виживання. У Кореї кількість вироблених високотехнологічних операцій таких, як ендопротезування колінних та кульшових суглобів, на рік становить 270 і 260 на 100 тисяч населення. Інтерес іноземців до медицини в Кореї зростає рік у рік. Уряд Кореї на розвиток медичного туризму щороку виділяє понад \$4 млн. Підтримка розвитку сфери медичних послуг принесла свої результати — дохід від медичного туризму зріс до 2015 року до 160 млн. доларів США (Санкар, 2019).

Варто особливо детально, в цілях даного дослідження, зупинитися на практиці в сфері медичного туризму таких країн як Сінгапур та Індія.

Серед азіатських країн беззаперечним лідером у сфері медичного туризму (і не лише) являється Сінгапур. В Глобальному світовому рейтингу індустрії медичного туризму, Сінгапур посідає друге почесне місце, одразу після Канади. Туризм є однією з найбільших галузей Сінгапуру, що найбільш динамічно розвиваються. Уряд позиціонує Сінгапур як найкращий центр у світі медичного туризму. Опитування, проведене ще у 2011 році, показало, що понад 200 тисяч громадян із різних країн щороку відвідують Сінгапур із медичними цілями. Понад 3.9 млн. туристів відвідали цю країну в Південно-Східній Азії лише за 3 місяці 2014 року, сприяючи цим її економічному розвитку (6 млрд. сінгапурських доларів лише за один річний квартал).

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), Сінгапур має систему охорони здоров'я номер один на континенті. Крім того, ВООЗ поставила систему охорони здоров'я Сінгапуру на шосте місце у всьому світі. Хоча витрати на медичні процедури в Сінгапурі вищі, ніж в інших країнах Азії, вони все ще значно менші, ніж витрати в Америці. Система охорони здоров'я в Сінгапурі дуже регламентована й має дотримуватися певних стандартів безпеки. Це має бути перевагою для будь-яких медичних туристів, які обирають цю країну для своїх процедур. Спільна комісія міжнародних комісій (JCI), яка має на меті підвищити міжнародні медичні стандарти, присвоює бажану акредитацію установам, які відповідають їхнім стандартам або перевищують їх.

Дана країна приймає медичних туристів різних національностей, основними серед них є Індонезія, Малайзія, Китай, Близький Схід та Японія. Більшість європейських та американських пацієнтів є також клієнтами в Сінгапурі. Сінгапур в своїй системі охорони здоров'я запровадив стратегію, за якою обирає конкурувати своїми високоякісними медичними послугами за нижчими цінами. Пан Хонг та ін. стверджують, що ключовими конкурентними перевагами країни є досконалість у якості, надійності, безпеці та міжнародній акредитації.

Сінгапур добре відомий тим, що пропонує високоякісні та комплексні медичні процедури, такі як нейрохірургічні процедури, а також пересадки печінки та серця. Лікарі, які вважаються передовими професіоналами не лише в Сінгапурі, а й у всій Азії, пропагують застосування передових технологій та стали першими в історії, наприклад, щодо розлучення непальських близнюків, першої пересадки серця та печінки в Південно-Східній Азії, першої черезшкірної аорти, заміни клапана і першими в світі щодо операції при рідкісній позаматковій вагітності з одним розрізом виключно через пупок. Незважаючи на те, що Сінгапур доклав

багато зусиль для просування себе як туристичного напрямку світового класу, через конкурентний характер індустрії медичного туризму в регіоні, Сінгапур також прагне задовольнити попит на більш доступні методи лікування.

Єдиним недоліком Сінгапуру в порівнянні з деякими іншими країнами, є те, що його медичні послуги є найдорожчими. Оскільки якість лікарень у Малайзії, Індії та Таїланді покращується та відповідає стандартам Сінгапуру, медичні туристи можуть зрештою вибрати ці країни для лікування, а не Сінгапур.

Унікальним аспектом розвитку медичного туризму в Сінгапурі є те, що галузь розвивається не тільки для економічної вигоди, але й для підтримки стійкості дорогих медичних послуг в країні. Як зазначається в деяких джерелах, невелике населення Сінгапуру не зможе підтримувати витрати на обслуговування високоякісних медичних закладів виключно за рахунок місцевого попиту. Тому для країни важливо залучати міжнародних медичних туристів, щоб дохід, отриманий від цього, міг бути спрямований на надання медичних послуг громадянам Сінгапуру. Уряд і приватний сектор тісно співпрацюють, щоб систематично підвищувати попит на медичні послуги та запропонувати привабливі ціни, підтримуючи достатню прибутковість для приватних інвесторів.

Медичні установи Сінгапуру перебувають у приватній власності. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, близько 66% загальних витрат на охорону здоров'я на душу населення в 2008 році було отримано з приватного сектора, така тенденція зберігається і по сьогодні. «Parkway», провідний медичний заклад Сінгапуру та найбільша приватна медична група в Південно-Східній Азії, керує деякими з відомих лікарень у регіоні, такими як лікарні «Маунт-Елізабет», «Гленіглз» та «Іст-Шор». Оскільки медичний туризм процвітає в Азії, дана група також поширила співпрацю в Бруней, Китай, Індію, Індонезію, Малайзію, Шрі-Ланку та Об'єднані Арабські Емірати, створюючи власні лікарні або спільні підприємства з партнерами. Raffles Medical Group, інший відомий постачальник медичних послуг у Сінгапурі, також збільшив свою присутність за кордоном через глобальні стратегічні альянси та інтегровані мережі з медичними організаціями з розвинених країн (Санкар, 2019).

Для подальшого залучення додаткових медичних туристів та інвесторів до Сінгапуру уряд бере участь у підписанні угод з деякими країнами Близького Сходу з метою надання медичних послуг. Уряд Сінгапуру доклав значних зусиль у співпраці з приватними суб'єктами галузі, утворивши «SingaporeMedicine» у 2003 році, з метою просування країни як місця світового класу в галузі медичного туризму та зміцнення її іміджу як провідного медичного центру в Азії. Під керівництвом Міністерства охорони здоров'я «SingaporeMedicine» надає іноземним пацієнтам інформацію, включаючи довідники щодо доступних лікувальних закладів, вартості лікування та туристичної діяльності. Інші заходи щодо популяризації включають організацію міжнародних симпозіумів, конференцій та курсів у галузі медицини, а також залучення не лише медичних туристів, а й потенційних інвесторів та міжнародних науковців у цій галузі. Подальші зусилля як приватних, так і державних лікарень також можна побачити через співпрацю із західними лікарнями, такими як Університетська лікарня Джона Гопкінса, Медичний центр Пенсільванського університету, Масачусетська лікарня загального профілю та «Kaiser Permanente», щоб бути в курсі останніх медичних тенденцій. Було навіть докладено зусиль для встановлення інформаційної стійки в аеропорту Чангі з рекламними матеріалами та порадами, щоб залучити міжнародних пацієнтів (Кім, Кім, Аркодіа, 2019).

Медичні страхові компанії в Сінгапурі нещодавно дозволили своїм страхувальникам лікуватися в Малайзії, де послуги дешевші, ніж у Сінгапурі.

Ще одним прикладом вдалого розвитку галузі медичного туризму є Індія. Медичний туризм в Індії почався в середині 1990-х років після значної економічної лібералізації. Це стимулювало розширення приватних лікарень, які оснащені високотехнологічними та якісними медичними установами, нарівні з тими, що є у західних країнах. Індія також відома своєю успішною IT-індустрією, особливо в секторі програмного забезпечення та кол-центрах. Просуваючись шляхом розширення, медичний туризм зарекомендував себе як наступний сектор послуг в Індії, що дуже розвивається.

Багато лікарень в Індії акредитовані міжнародними установами й пропонують лікування світового класу за ту ціну, яка на 40-50% менша, ніж у будь-якій європейській країні. Визнаючи значення медичного туризму в Індії, уряд намагається переманити міжнародну туристичну спільноту, пропонуючи медичну візу. Термін надання медичної візи може бути продовжений на один рік з дозволу уряду штату, якщо це призначено спеціалізованим лікарем.

Індія пропонує не тільки медичне лікування, але й інші послуги з омолодження, такі як йога, медитація, лікування травами та процедури для шкіри, які можуть підняти настрій та зміцнити здоров'я.

Для сприяння туризму в Індії уряд також запроваджує різні види податкових знижок і пільг для залучення іноземних інвесторів та інвестування в туристичний сектор, а також забезпечує різні види стимулів для їх переконання. Окрім цього, уряд Індії запровадив схему зниження податків для будівництва нових, особливо двозіркових готелів у країні (Гангулі, Ебрагім, 2017).

Медичний туризм в Індії відіграє важливу роль у покращенні не лише економічного, але й соціального статусу суспільства. Згідно з дослідженням McKinsey & Company та Конфедерації індійської промисловості, Індія до 2022 р. отримає 1 млрд дол. США від медичного туризму, що становить 1% загального світового доходу, який генерується медичним туризмом. Загальний дохід від медичного туризму в 2014 р. у всьому світі становив 40 млрд дол. США, а в 2016 р. збільшився до 60 млрд дол. США. За оцінками McKinsey & Company, до кінця 2022 р. він зросте до 100 млрд дол. США (Гангулі, Ебрагім, 2017).

Як оздоровчому центру, Індії віддають перевагу переважно ті люди, які проживають за кордоном і потребують швидкого та недорогого лікування. Індійські лікарні зараз добре оснащені кваліфікованими, навченими та досвідченими лікарями, а сам персонал добре володіє англійською мовою. Індійські лікарі лікують

удвічі більше пацієнтів, ніж лікарі із західноєвропейських країн. Медичний туризм в Індії знаходиться на піку. Турист може легко та зручно скористатися будь-якими медичними закладами. Різні приватні інвестори та фармацевтичні компанії працюють, щоб надати свої послуги на світовому ринку медичних послуг. Передбачається, що до кінця 2022 р. Індія отримас близько одного мільйона оздоровчих туристів і річний рівень приросту (CAGR) у 28,09% (Звіт, 2018).

Туризм в Індії процвітає, вносячи великий внесок у створення доходів і усунення проблеми безробіття в суспільстві. Сьогодні багато штатів Індії, такі як Керала, Аруначал-Прадеш, Західний Бенгал, Уттаракханд, Тамілнад, Уттар-Прадеш, Дадра і Нагар Хавелі, а також союзна територія Даман і Діу передбачають включення туризму до Списку І Закону про розвиток промисловості 1951 р. для надання йому статусу галузі та сприяння розвитку сектору розміщення, щоб кожен сегмент індустрії туризму, включно з готелями по всій території країни, міг скористатися різними пільгами в межах промислової політики урядів відповідних штатів.

Як і в інших обговорюваних вище країнах Азії, Індія також підкреслює низьку вартість своїх медичних послуг. Вудман, до прикладу, представив приклад операції шунтування в Індії, яка коштувала б лише приблизно половини того, що пацієнту, можливо, доведеться заплатити в Сінгапурі. Однак Крукс та ін. відзначили під час першої виставки медичного туризму в Торонто, Канада, у листопаді 2009 року, Індія дуже мало виділила повідомлення про низьку вартість у своїх рекламних матеріалах. Серед трьох основних рекламних повідомлень, на які наголосила Індія, були повноваження або акредитація, список послуг та спеціалізація. Так само, Хонг та інші припустили, що ключовою конкурентною перевагою Індії в секторі медичного туризму є висококваліфікований медичний персонал. В Індії більшість лікарів працюють у приватних лікарнях. За деякими підрахунками, лише десять відсотків лікарів обслуговують державний сектор охорони здоров'я. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, уряд Індії витратив лише близько 32 відсотків з усіх затрат на охорону здоров'я на душу населення, тоді як решту 68 відсотків припадали на приватні витрати.

Приватні інвестиції в лікарні продовжують зростати з 1990-х років і не показують ознак зменшення. За даними Глобального світового рейтингу індустрії медичного туризму 2020 року, Індія посідає десяте місце серед 46 найбільш привабливих напрямків медичного туризму у світі, а також п'яте – за прямими іноземними інвестиціями після Панами, Бразилії, Малайзії та Коста-Ріки (за доктринальними дослідженнями деяких вчених) (Гангулі, Ебрагім, 2017).

Унікальність Індії в медичному туризмі полягає в наявності широкого спектру альтернативних методів лікування, таких як унані, аюрведа та гомеопатичні методи лікування. Традиційні медичні центри розвиваються в багатьох частинах Індії, наприклад, аюрведична школа в Коттаккалі, штат Керала. Індія має 17 акредитованих JCI лікарень, розкиданих на величезній географічній території країни. Більшість лікарень, акредитованих JCI, розташовані в столиці Нью-Делі та в Мумбаї. Інші міста з акредитованими JCI лікарнями є Бангалор, Колката, Ченнаї, Хайдарабад, Керала, Чандігарх і Пенджаб (Ушаков, 2019).

Висновки. Отже, серед розглянутого досвіду азійських країн у сфері медичного туризму особливо важливими та повчальними для України видається досвід Сінгапуру та Індії. З практики останньої, зокрема, варто запровадити в Україні більш щільну та плідну співпрацю державного та приватного секторів, а також можливість отримати спеціальні візи для медичних туристів, які б спростили перетин українських кордонів медичними туристами. Досвід Сінгапуру настановує на думки про важливість дуже детальної регламентації всієї медичної діяльності в країні, а також те, що витрати медичних туристів уряд використовує на своїх громадян. Окрім цього, варто також відмітити не аби яку позитивну для медичного туризму рису – наявність клінічних установ з міжнародними сертифікатами акредитації.

Список використаних джерел (References):

1. Dr. Teena Bagga, Sushant Kumar Vishnoi, Surbhi Jain. Medical Tourism: Treatment, Therapy and Tourism. *International Journal of Scientific and Technology Research*. Volume 9, Issue 3, March 2020. URL: https://www.researchgate.net/profile/Sushant-Vishnoi/publication/340117037_MEDICAL_TOURISM_TREATMENT_THERAPY_TOURISM/links/5e79d2fe92851c30913923d8/MEDICAL-TOURISM-TREATMENT-THERAPY-TOURISM.pdf
2. Muhammad Khalilur Rahman. Medical tourism: tourists' perceived services and satisfaction lessons from Malaysian hospitals. *Tourism Review Journal*, Volume 74 Issue 3. 2019. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/TR-01-2018-0006/full/html>
3. P. Sankar. Medical Tourism in India: Issues, Opportunities and Designing Strategies for Growth and Development. 2019. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=en&lr=&id=7JucDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA227&dq=medical+tourism+india+2019+pdf+&ots=gjawp0Yyib&sig=vjKfRRGx7fe9tLA6vTh34QxyE9I&redir_esc=y#v=onepage&q=medical%20tourism%20india%202019%20pdf&f=false
4. Soojung Kim, Charles Arcodia, Insin Kim. Critical Success of Medical Tourism: The Case of South Korea. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2019, 16(24), 4964; <https://doi.org/10.3390/ijerph16244964>
5. Subhadra Ganguli, Ahmed Husain Ebrahim. A qualitative analysis of Singapore's medical tourism competitiveness. *Tourism Management Perspectives*. Volume 21, January 2017. P. 74-79.
6. The Future of Healthcare. *KPJ Healthcare. Sustainability Report, 2018*. URL: https://kpj.listedcompany.com/misc/ar2018/sustainability_report.pdf
7. The strategy of Thai medical services promotion at foreign markets and development of medical tourism. D.S. Ushakov, O.O. Yushkevych, N.L. Ovander, H.Yu. Tkachuk. *GeoJournal of Tourism and Geosites*. Vol. 27, No. 4, 2019. URL: <http://gtg.webhost.uoradea.ro/PDF/GTG-4-2019/gtg.27426-445.pdf>